

Ο μύθος του Σακαφλιά και τα πραγματικά γεγονότα

Οι παλιές Φυλακές Τρικάλων στη συνοικία του Αγίου Κωνσταντίνου, οι οποίες έκλεισαν το 2006, είχαν αναγερθεί από το ελληνικό δημόσιο το 1895 σε οικοπέδο του παρακείμενου Κουρσούμ τζαμί (τέμενος του Οσμάν Σαχ). Στο διάωροφο κτίσμα είχε ενσωματωθεί και το ευρισκόμενο εκεί παλιό τουρκικό χαμάμ, το οποίο η αρχαιολογική υπηρεσία έφερε πρόσφατα στο φως.

Οι έγκλειστοι στις Φυλακές Τρικάλων λόγω της παραβατικότητας τους είχαν επανειλημμένως απασχολήσει την εισαγγελία αλλά και τον τύπο της εποχής. Χαρτόπαιζαν, έκαναν λαθρεμπόριο καπνού και το χειρότερο ήταν οπλισμένοι με μαχαίρια και κάμες. Οι διενέξεις μεταξύ τους ήταν συχνές και αρκετές είχαν καταλήξει σε φόνους και τραυματισμούς.

Ο πιο διάσημος φόνος ήταν εκείνος του Σακαφλιά, τον οποίο ο Βασίλης Τσιτσάνης απαθανάτισε στο ομώνυμο τραγούδι.

Μελετητές του ρεμπέτικου τραγουδιού όπως ο Χατζηδουλής και ο Ηλίας Πετρόπουλος, προκειμένου να σκιαγραφήσουν την προσωπικότητα του Σακαφλιά, συνέλεξαν προφορικές μαρτυρίες από παλιούς τροφίμους διαφόρων φυλακών της χώρας. Οι περισσότερες από αυτές τις μαρτυρίες, με κάποιες μικρές ή μεγαλύτερες αποκλίσεις, θέλουν τον Σακαφλιά λεβέντη ομορφονιό, να δολοφονείται στη φυλακή Τρικάλων από τον συγκρατούμενό του Αντωνίτση με μαχαίρι που κατασκεύασε ο δολοφόνος χρησιμοποιώντας το χερούλι ενός τηγανιού. Ο θύτης, τύπος νταή, συγκέντρωνε λέει το βιδάνιο (τα ποσοστά) από το μπαρμπούτι που έπαιζαν οι φυλακισμένοι και ο λόγος της δολοφονίας ήταν ότι το θύμα εποφθαλμιούσε να του πάρει τη θέση.

Αν και οι μαρτυρίες συγκλίνουν ως προς τον τόπο που έγινε ο φόνος, ως προς τον χρόνο που τελέστηκε το έγκλημα υπάρχουν σοβαρές διαφοροποιήσεις. Ο Μπαγιαντέρας για παράδειγμα τοποθετεί χρονικά το φόνο μεταξύ του 1926 και 1927. Μερικοί αρθρογράφοι, κυρίως στο διαδίκτυο, τοποθετούν χρονικά το φονικό το 1924 ενώ άλλοι στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Γενικά γύρω από το θέμα αυτό υπάρχει μια μεγάλη σύγχυση.

Κατά τη γνώμη μου αυτό συμβαίνει διότι οι μελετητές του ρεμπέτικου τραγουδιού βασίστηκαν μόνο σε προφορικές μαρτυρίες και δεν αναζήτησαν γραπτές πηγές. Και τα μεν αρχεία των φυλακών εκείνης της εποχής- αν υπάρχουν- είναι δυσπρόσιτα, όμως υπάρχει ο τύπος της εποχής.

Είναι προφανές πως σε μια σχετικά μικρή πόλη όπως τα Τρίκαλα του μεσοπολέμου, στην οποία εκδίδονταν δυο ημερήσιες εφημερίδες, ένα φόνος στις τοπικές φυλακές, δεν θα μπορούσε να περάσει απαρατήρητος. Όπως και δεν πέρασε. Ας δούμε λοιπόν πως περιέγραψε ο τύπος της εποχής τα γεγονότα:

Στις 4 Μαΐου 1926, λίγες μόλις μέρες μετά το Πάσχα, « την πόλιν αναστάτωσαν πυκνοί πυροβολισμοί ριπτόμενοι εις τας φυλακάς»(«Θάρρος» φ. 5-5-1926) Το τι ακριβώς είχε συμβεί μας πληροφορεί όχι μόνο η εφ.« Θάρρος» αλλά και η εφ. «Θεσσαλία» του Βόλου.

Ενώ οι κρατούμενοι είχαν εξέλθει στο προαύλιο των φυλακών «εξ αφορμής ασημάντου εντελώς προκλήθηκε μικρά διένεξις μεταξύ του καταδίκου, μικρότερου αδελφού του ληστή Αντωνάκη, και ενός Γεωργαρά. Μετ' όλιγον η διένεξις έλαβε χαρακτήρα σοβαρότερον και εντός ολίγων λεπτών, ως από συνθήματος θα έλεγε τις, μετεβλήθη εις μίαν τρομεράν συμπλοκήν μεταξύ όλων των εν προαυλίω καταδίκων, οίτινες ευρέθησαν αιφνιδίως οπλισμένοι οι πλείστοι με μαχαίρας» (8-5-1926)

Μόλις ο φρούραρχος της Φυλακής ανθυπολοχαγός Ι. Ζούκης κατάλαβε τον κίνδυνο μπήκε στο προαύλιο πυροβολώντας στον αέρα. Οι συμπλεκόμενοι έσπευσαν αμέσως να κρυφθούν στους θαλάμους τους, αφήνοντας στο πεδίο της σύρραξης νεκρό τον συγκρατούμενό τους Αλ. Καραμπά από τα Μηλιανά της Άρτας,

καταδικασμένο σε δεκαπενταετή φυλάκιση για ληστεία και φόνο. Ως θύτες κατηγορήθηκαν οι καταδικασμένοι για ζωοκλοπή και ληστεία Βασίλης Μύρτος και Απόστολος Τσεκούρας από το χωριό Μισδάνι(Αγναντερό) Τρικάλων. Οι ανακρίσεις του αντεισαγγελέα Τριανταφύλλου δεν φώτισαν τα πραγματικά αίτια του φόνου. Το ανακριτικό πόρισμα περιορίστηκε να αποδώσει τη συμπλοκή σε φυλετικές διαφορές. Οι φυλακισμένοι λέει ήταν διηρημένοι σε ορεινούς και πεδινούς («Θάρρος» φ. 5-5-1926)

Έξι χρόνια αργότερα, στις 29 Ιουνίου 1932, ένα νέο αιματηρό επεισόδιο θα λάβει χώρα στις τρικαλινές φυλακές. Δυο κρατούμενοι , οι Χαράλαμπος Δεληγιάννης ή Μπάμπος από την Καρδίτσα και ο Γεώργιος Λαβίδας από τα Τρίκαλα θα τραυματίσουν θανάσιμα με μαχαίρι τον τριαντάχρονο βαρυποινίτη Δημήτριο Μπελούλη από το Βόλο. Αφορμή για τον φόνο αυτόν στάθηκε η διεκδίκηση ενός κουβά με ασβέστη.

Σύμφωνα με το ρεπορτάζ της εποχής , ο Μπελούλης, ο οποίος το πρωί της 29^{ης} Ιουνίου είχε διαπληκτισθεί στην αυλή της φυλακής με τον Δεληγιάννη, καθώς λίγο αργότερα κατέβαινε την εσωτερική σκάλα της φυλακής, δέχτηκε απανωτά χτυπήματα με μαχαίρι στη θωρακική χώρα από τους δυο προαναφερόμενους συγκρατούμενους, οι οποίοι του είχαν στήσει ενέδρα. Στις φωνές του έτρεξε η φρουρά, η οποία τον βρήκε αιμόφυρτο και τον μετέφερε στην κλινική του Ρέρα, όπου δυο μέρες αργότερα πέθανε από περιτονίτιδα. Οι δολοφόνοι, στο μεταξύ, για να ελαφρύνουν τη θέση τους, φρόντισαν να αυτοτραυματισθούν ελαφρά.

Στις ανακρίσεις που ακολούθησαν όλοι ανεξαιρέτως δήλωσαν άγνοια. Οι κρατούμενοι στις φυλακές Τρικάλων κράτησαν τον όρκο της σιωπής, αρνούμενοι να αποκαλύψουν το παραμικρό για τα πραγματικά αίτια του φόνου. («Αναγέννησις» και «Θάρρος»φ. 30-6-1932)

Από τους δυο αυτούς φόνους που έγιναν με διαφορά έξι ετών, εκείνος που ταιριάζει περισσότερο στις προφορικές μαρτυρίες που συνέλεξαν οι μελετητές του ρεμπέτικου τραγουδιού είναι ο φόνος του Μπελούλη. Ωστόσο, προσωπικά πιστεύω, πως με την πάροδο του χρόνου και από στόμα σε στόμα τα δυο αυτά αιματηρά περιστατικά συνενώθηκαν και αποτέλεσαν μια και μόνη ιστορία, η οποία στον υπόκοσμό και στους τροφίμους των φυλακών πήρε επικές διαστάσεις. Στην τόσο μεγάλη φήμη του θύματος – προφανώς το Σακαφλιάς είναι ψευδώνυμο- ασφαλώς συνετέλεσε και το τραγούδι ή μάλλον τα τραγούδια. Διότι, κατά μαρτυρία του τρικαλινού συνθέτη Μήτσου Παπασίκα, πολύ πριν από τον Τσιτσάνη, οι συγκρατούμενοι του Σακαφλιά είχαν συνθέσει ένα τραγούδι με τα παρακάτω λόγια:

*Στα Τρίκαλα στην φυλακή/ σκοτώσαν έναν μπεσαλή/
Βρε Αντωνίτση κερατά/ που σκότωσες τον Σακαφλιά/*

Όταν αρκετά χρόνια αργότερα ο τρικαλινός συνθέτης Βασίλης Τσιτσάνης έγραψε και γραμοφώνησε το ζειμπέκικο «Στα Τρίκαλα στα δυο στενά» η δολοφονία του Σακαφλιά έγινε πλέον μύθος.

Αν και σήμερα, χάρη στην αρθογραφία του τύπου της εποχής γνωρίζουμε τον τρόπο που έλαβαν χώρα οι δυο αυτές δολοφονίες καθώς και τα πραγματικά ονόματα των δύο θυμάτων όπως και των θυτών, είναι αμφίβολο ότι η αλήθεια θα διαλύσει τον μύθο του Σακαφλιά. Στον τόπο μας οι μύθοι είναι πάντα πιο ισχυροί από τα πραγματικά γεγονότα.

Μαρούλα Κλιάφα

Βιβλιογραφία

Τα στοιχεία του άρθρου αντλήθηκαν από τις εφημερίδες «Αναγέννησις» και «Θάρρος» Τρικάλων, καθώς και «Θεσσαλία» του Βόλου. Επίσης παρατίθεται μαρτυρία του Μήτσου Παπασίκα.